

GD vraagt aandacht voor *Mannheimia haemolytica*

Gewone bacterie kan acute sterfte veroorzaken

Koeien die het ene moment nog gewoon worden gemolken, maar een paar uur later plots doodgaan door een ernstige longontsteking. Dat kan zomaar gebeuren bij een infectie met de bacterie Mannheimia haemolytica. De GD krijgt jaarlijks zo'n twintig meldingen. Reden om deze doodnormale bacterie eens onder de loep te nemen.

Mannheimia (M.) haemolytica, tot 1999 Pasteurella haemolytica genoemd, is een gram-negatieve bacterie. Veel runderen en andere herkauwers dragen de bacterie bij zich. M. haemolytica kan gerust worden beschouwd als een reguliere bewoner van de neus/keelholte en de amandelen. Als de dieren onder stress staan, of wanneer de weerstand is verzwakt door een infectie met bijvoorbeeld IBR, kan de bacterie zich in de bovenste luchtwegen explosief vermeerderen. De grote hoeveelheden bacteriën worden dan door het rund geïnhaleerd en nestelen zich in de diepere luchtwegen, waar ze in korte tijd ernstige long- en borstvliesontsteking kunnen veroorzaken. Zieke dieren kunnen via hun snot en slijm ook koppelgenoten besmetten, via direct contact of via versmering van hun snot over het voer.

Shipping Fever

In de Verenigde Staten is M. haemolytica van het serotype 1 de belangrijkste veroorzaker van zogeheten Shipping Fever bij vleesvee: een ernstige longontsteking die doorgaans optreedt in de eerste week nadat de kalveren zijn aangevoerd op het vleesveebedrijf. Het spenen, verzamelen en 'verschepen' van de kalveren brengt zoveel stress met zich mee, dat de Shipping Fever de kans krijgt. Jaarlijks veroorzaakt M. haemolytica tot wel 1 miljard dollar schade in de Amerikaanse vleesveesector.

Ook in Nederland wordt M. haemolytica gezien als een belangrijke bacteriële verwekker van acute luchtwegproblemen bij kalveren. Hier zijn vaccins voor beschikbaar en die worden in de kalverhouderij en op melkveebedrijven met veel luchtwegproblemen bij kalveren ook wel toegepast. Echter, wat het effect van vaccinatie is bij volwassen koeien, is niet bekend.

Vast staat dat de bacterie kan leiden tot ernstig zieke koeien en zelfs acute sterfte. Bij de Gezondheidsdienst voor Dieren komen

al een paar jaar meldingen binnen van melkveebedrijven die worden geconfronteerd met acuut dode koeien als gevolg van een infectie met Mannheimia haemolytica. De uitbraken doen zich vooral voor in het najaar, het seizoen waarin luchtwegklachten doorgaans het vaakst voorkomen. Zo kwamen er in het vierde kwartaal van 2013 vijftien meldingen binnen.

23 dode koeien

Afgelopen najaar (vierde kwartaal 2014) hebben twaalf melkveebedrijven contact opgenomen met de GD vanwege acute sterfte door M. haemolytica. In sommige gevallen was er sprake van een gecombineerde infectie met BVD of IBR, maar M. haemolytica kan ook 'alleen' voorkomen. Bij 23 koeien werd in het vierde kwartaal van 2014 bij pathologisch onderzoek door de GD een (acute) long/borstvliesontsteking vastgesteld door een primaire infectie met deze bacterie. De sterfte werd soms voorafgegaan door ademhalingsproblemen, koorts en een daling in de melkproductie. Maar vaak trad alleen acute sterfte op. Het betrof in alle gevallen meerdere melkkoeien per bedrijf en sterfte binnen enkele dagen, aldus de GD.

„De ziekte kan heel snel verlopen“, zegt GD-dierenarts Anja Smolenaars. „Koeien die 's ochtends nog gewoon zijn gemolken, kunnen 's middags plots doodgaan.“ Dat is uiteraard schrikken voor de betrokken veehouder. De luchtweginfectie kan echter ook beginnen met koorts en ademhalingsproblemen. Juist omdat de ziekte niet heel vaak voorkomt, wil de GD dierenartsen en veehouders toch graag attent maken op deze aandoening, zodat ze het beeld kunnen herkennen en er meteen adequaat op kunnen reageren. „Mannheimia haemolytica is een normale bacterie en de infectie is dan ook goed te behandelen met antibiotica“, aldus de dierenarts. „Als je het idee hebt dat het speelt, is het belangrijk dat er zo snel mogelijk pathologisch onderzoek

plaatsvindt op de gestorven koe, zodat je snel de definitieve diagnose hebt.“ Om een uitbraak op een bedrijf onder controle te krijgen, adviseert Smolenaars om de koppel twee keer daags te temperen, zodat de koeien direct kunnen worden behandeld als ze ziek worden en koorts krijgen.

Stressfactor

In 2009 is een pilotonderzoek gedaan, waarbij op getroffen bedrijven enquêtes zijn afgenomen, om te kijken of er een gemeenschappelijke factor was aan te wijzen. „Daar kwam geen specifieke onderliggende ziekte uit naar voren“, aldus Smolenaars. „Wel was er voorafgaand aan de uitbraak in de meeste gevallen sprake geweest van een stressfactor. Op het ene bedrijf waren bijvoorbeeld recentelijk nieuwe dieren toegevoegd, op een ander bedrijf was er een verandering in de voersamenstelling geweest of waren dieren kort daarvoor geschoeren. Gewone, normale handelingen, maar voor sommige dieren kan het soms net iets te veel zijn.“ Naast het afnemen van enquêtes is ook diagnostiek uitgevoerd. Uit het onderzoek bleek dat de uitbraken werden veroorzaakt door bekende typen van M. haemolytica. Er was geen nieuwe variant van de bacterie in het spel.

Zoals gezegd dragen veel runderen de bacterie bij zich zonder dat dat problemen oplevert. Testen op de aanwezigheid van de bacterie heeft dan ook weinig nut. Maar waarom de ene koe onder dezelfde omstandigheden dan wel ziek wordt en de andere niet, is niet te zeggen, volgens Smolenaars. Er zijn dan ook geen specifieke maatregelen die een veehouder kan nemen om een uitbraak te voorkomen, behalve zorgen dat alle omstandigheden voor de koeien tiptop in orde zijn. Zorgen voor de juiste voeding, huisvesting en klimaat, en overbezetting voorkomen. Koeien met een goede weerstand kunnen immers infecties in het algemeen beter weerstaan. ■